

N. Raos\*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada  
Ksaverska cesta 2, p.p. 291  
10 001 Zagreb

## Ljubav prema glagoljici

**D**ie wahre Heimat ist eigentlich die Spache", rekao je Wilhelm von Humboldt kao na nos onim našim jezikoslovcima koji se trude dokazati kako su hrvatski i srpski jedan jezik.\*\* Prava domovina uistinu je jezik. No još je bolje kad narod uz svoj jezik ima i svoje pismo. Nijemci imaju svoju goticu (*die deutsche Schrift*) za koju u jednom starijem udžbeniku njemačkog jezika piše kako i nju treba naučiti jer se "njome tiskaju mnoge knjige iz lijepe književnosti". Sličan odnos imaju Srbi prema ćirilici. No i mi imamo svoje pismo. To je (uglata) glagoljica. Zaboravljeno pismo nepoznatog podrijetla (mada se najvjerojatnije razvilo iz grčkoga pisma) sve više postaje znakom našeg, hrvatskog identiteta. I još bih dodao njegovu praktičnost. Jer za razliku od njemačke gotice u kojoj se slova očajno malo razlikuju, u glagoljici je svako slovo znak za sebe, jasno vidljivo i jasno čitljivo. Bit će zato da se njome lakše čita tekst s listine uz svjetlost svijeća u mračnoj crkvi (moja hipoteza).

No zašto ja o tome pišem u jednom kemijskom časopisu? Kakve veze ima glagoljica s kemijom? E pa ima. U to sam se uvjerio kada sam tražio neke podatke u elektroničkim bazama i slučajno nabasao na nešto jako poznato. Kako mi ne bi bilo poznato kad sam vidio periodni sustav elemenata sa svoje izložbe "Bezbroj lica periodnog sustava elemenata" u Tehničkom muzeju "Nikola Tesla". Tarem oči pa ne vjerujem. Grafička dizajnerica se dobrano potrudila da napravi svoj dizajn Mendeljejevljeve tablice, upravo zato da je ne bi, i sve nas skupa s njom, netko optužio za plagijat. A sad vidim: ista tablica samo s izbrisanim logom Tehničkog muzeja! Ali tu naša priča ne staje. Tu tek počinje.

Mendeljejevljeva tablica o kojoj je riječ ne razlikuje se od one u Tehničkom muzeju samo po tome što nema njegov logo. U njoj ima još nešto, nešto više, mnogo više. Umjesto uobičajenih oznaka za elemente, H, He, Li, Be... vidim iste simbole, ista slova ispisana hrvatskom, uglatom glagoljicom. Naša kolegica, autorica te umotvorine ne krije svoje motive:

*Što se tiče glagoljice za mene je presudna bila školska godina 2011./12. Tada je Škola za primalje pokrenula učenički projekt "Aleja glagoljaša", te je surađivala s još dvije škole: Ženskom općom gimnazijom Družbe sestara milosrdnica iz Zagreba i Zdravstvenom školom iz Splita... Susret s glagoljicom nadasve me oduševio. Od tada glagoljica je postala sastavni dio mojeg svakodnevnog života u kojem stalno dolazim do novih spoznaja. Nadahnjuju me životne poruke koje ona prenosi, simbolička značenja svakog slova, brojčane vrijednosti, pomno osmišljene spojenice ili ligature, činjenica o postojanju jedanaest stoljeća glagoljičke pisane povijesti. Hrvatski narod posjeduje značajno kulturno bogatstvo kojim se može dičiti u svijetu.*

Dijelim s kolegicom ljubav prema glagoljici, s time da moram pripomenuti kako brojčane vrijednosti slova nisu nipošto *specificum*

glagoljice jer su i Grci pisali brojeve na isti način, slovima. No to je tek dio neznanja kolegice, čije ću ime ipak prešutjeti. Iz teksta u kojem obrazlaže svoje motive da izvede periodni sustav u glagoljici saznajemo kako je Mendeljejev bio "teolog", da mu je ideja za periodni sustav "navodno došla u snu", pa po tome "pronalazim sličnost s Konstantinom Ćirilom Filozofom koji je osmislio glagoljicu 863. god. prije puta u Moravsku, u svojevrsnom mističnom, produhovljenom stanju". (Opet se mistificira kreativni proces. Najbolje sam retke napisao nakon šetnje trčeci do zahoda. Sjedeći na zahodskoj dasci vidio sam u umu članak od prve do posljednje rečenice.) Na stranu da i to o svetom Ćirilu ne stoji, točnije pripada području legende, a ne ozbiljne historiografske analize. No vratimo se kemiji i njezinoj vezi s glagoljicom.

"Kao i glagoljica tablica periodnog sustava elemenata ima višedimenzionalan značaj", kaže kolegica puna mističnog zanosa. "Osim pukog popisa elemenata iz nje možete iščitati brojna svojstva elemenata, koja se ponavljaju u skupini, a to ponavljanje svojstava nije slučajno (periodičnost). Ona sadrži i određene brojčane vrijednosti koje pomažu u kemijskom računu." Znači li to da simboli elemenata ispisani glagoljicom, kada se pretvore u svoje brojčane vrijednosti (samo ne znam da li po aditivnom ili decimalnom principu), nose neke dodatne informacije o njima? Recimo da barij (Ba) odgovara brojevima 21 i  $2 + 1 = 3$ . Pa onda njihovim množenjem i oduzimanjem svetog broja sedam dolazimo do njegovog protonskog broja ( $21 \times 3 - 7 = 56$ ). No tako daleko ne ide misao rečene nam kolegice.

Nova verzija periodnog sustava inventivna je i u pogledu jedanaest stoljeća starog glagoljaškog pisma. Nitko se naime za sve te duge godine nije sjetio da izmisli velika slova (verzal, *maiuscula*) toga pisma, no to je kolegica – uz pomoć inventivnog dizajnera – uspjela učiniti budući da zna kako se pišu simboli kemijskih elemenata. Pišu se dakako velikim slovom, nakon čega po potrebi dolazi i ono malo (*minuscula*). Tako je odredio veliki Berzelius, kojeg kolegica također navodi u obrazloženju svoje verzije periodnog sustava. No Berzelius je rekao još nešto.

Rekao je da se simboli elemenata izvode iz njihovih latinskih imena. A ta se imena pišu dakako latinskim pismom – latinicom. Stoga ćemo ih naći tako napisane i u njemačkim knjigama, pisanim goticom, i u ruskim, srpskim, bugarskim... knjigama pisanim ćirilicom. Nikome ne pada na pamet da kemijske formule piše drugačije nego latiničkim pismom. Ako ništa drugo na taj način kemijske formule postaju razumljive svim kemičarima na svijetu bez obzira kojim jezikom govorili. Ako me sjećanje ne vara, tako sam nešto učio u sedmom razredu osnovne škole.

Sve to kolegica ne zna. Neznanje kemije još joj se može oprostiti, ali ne i nepoznavanje autorskih prava. Jer, kaže stara pravnička maksima, nepoznavanje zakona ne opravdava.

\* Dr. sc. Nenad Raos  
e-pošta: raos@imi.hr

\*\* Nakon dugo vremena došao sam u Beogradu ponovno u dodir sa srpskim jezikom. Razlikuje se od hrvatskog kao njemački od francuskog! Pa zašto je onda to "isti jezik"? Pa zato što se ne razumije da jezik prije svega znači standardni, književni jezik ("onaj kojim se pišu knjige"). Ta se razlika priznavala i u doba hrvatsko-srpskog ili srpsko-hrvatskog jezika kada se unatoč "istom jeziku" jasno razlikovala "zapadna" i "istočna" varijanta, ekavica od ijekavice. Iako je svakome bilo na volju kojom će "varijantom" pisati, ipak se "varijante" nisu smjele miješati u istome tekstu.